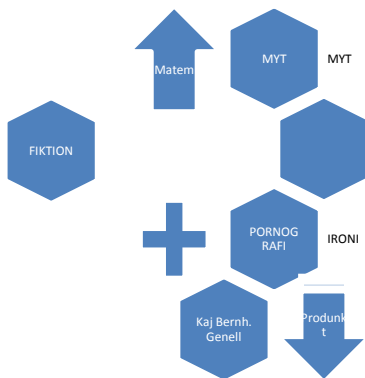


Ett FÖRORD, ett mellan, och ett EFTER och ett bredvid

Kaj Bernh. Genell 2022



Det sägs att Sigmund Freuds hustru, Martha Freud, inte trodde att hennes man alls ägnade sig åt psykoterapi med sina patienter, men att denne faktiskt hela dagarna, då han inte alls ville bli störd av något som helst, allra minst barnens pianospel, som

därför fick helt cacheras ..., sysslade med någon slags ...pornografi.

Nu kan det ju förvisso vara svårt att avgöra exakt vad som är pornografi. Helt visst är till exempel psykoanalys för somliga, alldeles oavsett allt annat, pornografi, för andra inte. Ty vad som är porr för den ena, är det bland annat alltså ofta inte alls porr för den andre. Somliga går igång på metafysik, andra på kärleksromaner. Nå. Pornografi - vad det nu är för slags ersättning, eller förspel, och till vilket verkliga - brukar väl anses som ett slags njutningsmedel av lägre klass. Mer äkta och långvarig njutning skänks ju av äkta kärlek, av det aktuella, helt tidliga, det reala, av cigarrer, sprit och av massage av hårbotten och annat sådant.

TY något slags njutningsmedel är det väl i alla fall? Man läser ju knappast pornografi, eller tittar på det, för att undvika njutning?

Nå,, men är inte romanlitteratur - som helhet - pornografi? frågar sig någon.

Kan vara, kan vara! Man kan säga att det är en öppen fråga, och att man helt visst kan njuta litteratur likt en pornograf ett visst stycke marmor, som föreställer en naken varelse. Men man kan även få ut annat än en pornografisk upplevelse utav litteratur. Litteraturen är i detta avseende, och flera andra, en öppen historia.

Litteratur, som man finner litteratur i romaner, är - som bland andra Umberto Eco menar - ett bedrägeri.

Man drar, som författare, in läsaren i en främmande värld, eller i alla fall till ett främmande perspektiv på den värld man själv så väl känner.....

Pornografi har på något sätt med skönhet att göra. Fråga mig inte hur.

Ofta kan man - apropå litteratur, främmande världar och pornografi - i många sämre romaner från den

gamla klassiska tiden finna ett glömskegrepp, ett glömske-skeende: att det i dessa. Till exempel kan det inledningsvis i boken berättas om någon person som låtsas ha glömt något, d.v.s. avsiktligt lämnat något bakom sig, för att bli tvungen att avlägsna sig från ett sällskap, för att "hämta något". På så sätt kan man – som berättare – få tillfälle till en liten rekapitulering, och samtidigt som man har börjat berätta sin historia, så avlägsnar man sig, inte sällan övertydligt retfullt, ifrån denna, för att sen återkomma till handlingen, laddad man ny information och ny kraft, till att ta sig an det skeende, som man redan inledningsvis börjat återge.

Viktigt är att den inledande anmärkningen om glömskan utformas på ett så noggrant och sorgfälligt och med en så i själva berättandet övertygande touche, så att man i det man berättar om denna glömske övertygar läsaren om att man själv, som berättare, minsann inte glömmer ett enda dugg, men att läsaren kan känna sig fullt trygg, och känna sig fri att för de närmaste timmarna totalt kunna överlämna sin själ uti berättarens händer.

En god författare är som bekant den, i vars sällskap man kan gå igenom vilka träsor som helst, - som jag påpekade redan 1983 i en liten bok.

Nå, glömskegrepp, i det bedrägeri, som litteratur, formellt, är, - hur då?

Exempel:

"När hon stigit på tåget kom Sorgfröken på att hon glömt låsa ytterdörren. Ju längre tåget avlägsnade sig från X-köping, desto mer drogs ångesten åt omkring hennes hjärta vid tanken på att Oscar nu kunde ha fritt tillträde till hennes lägenhet, trots att hon själv inte var där."

Ty det är ju just det som det handlar om, romanläsandet, att man i stor utsträckning tillåter en berättare leka med ens egen själ.

Så handlar romanskrivandet ofta om att man som författare, via en berättare, (det är lite komplicerat det hela) tillåter sig att manipulera en läsare till gränsen för vad dennes identitet, nervsystem och fantasi tål. Det roligaste man har som författare är just det, att skriva på det sättet att man riktigt ser, för sitt inre öga, läsaren balansera ytterst ute på kanten av vad hans psykologiska hälsa kan uthärda, ja, intill det rena vansinnets gräns, för att sedan, med en värme lika stark som från ett modershjärta, draga läsaren till sig och översälla läsaren med ömsom kyssar, ömsom insikter i det Sanna, samt ... lite förakt också för den som inte, liksom den UTBILDADE läsaren och författaren, förstår det fina i kråksången.

Så kan författari vara pornografi, dels lek, dels allvar. Ty även en lek, en ersättning, eller ett preludium är verklighet, på sitt sätt.

(Somliga väninnor till Theodor Adorno menade att denne bara kunde uppskatta och njuta av verkligheten på ett denaturerat sätt. Så kan det vara, när ens största problem är på vilket sätt man skall njuta av verkligheten. Andra har fullt schå med att försöka hålla sig vid liv.)

Även det som inte finns, det finns som just det, som inte finns. Det finns till på det sättet. Det finns SOM något annat, som är nära nog intet.

Författaren kan alltså genom sina berättar-grepp få läsaren att knappt kunna se ett steg framför sig, men att få denne att vara helt beroende av sig, så att läsaren blir just som en liten korpunge som man handföder med

majskorn rakt ifrån det den kryper ur det ägg man stulit från korpmamman.

Berättandet LEVER i mycket på att bildligt talat ställa fram ett fat gröt, för att så omedelbart förklara att gröten är för varm, och att den kan vara förgiftad.

Den författare som inte förstår att varje mening måste vara som en bumerang, den har inte i skrivandet att göra.

Ty allt handlar om – till syvende och sidst – att författaren har något att säga, och att författaren tar ansvar för detta. Om man är i en bransch som så tydligt sysslar med bedrägeri, så är det av högsta vikt att man tar ansvar för ATT BEDRÄGERIET SYFTAR TILL NÅGOT GOTT!

Man måste, som också Kierkegaard t.ex. påpekar, ”bedra läsaren in i sanningen”!

Litteratur och författeri har tgv å syften:
Att avslöja lögnar (= ge insikter - SANNING).
Att ge och framhålla all världens och allt drömligt SKÖNT och VACKERT. --- Om någon finner att detta låter barnsligt, så går det bra att spy här och nu.

Författarens ansvar är gigantiskt. Jag skulle kunna berätta otaliga berättelser om folk jag har mött och som har frågor om innehållet i mina böcker, och från vilka jag har måst sätta mig i säkerhet på all världens toaletter.

Skrivandet är liksom läsandet - som ju är en lustig fortsättning på skrivandet - mycket likt det lilla barnets lek med en trådrulle, som det kastar. Trådrullen försvinner, men sen drar barnet fram trådrullen igen från under byrån, utstötande ett glatt: "DÄR!"

Allt författande är skrattretande nog om att finna och att mista, och så finna igen.

Kanske är litteratur i den högre formen en högre form av pornografi, liksom litteratur i den lägre formen är en lägre form av PORNOGRAFI, ELLER JUST: PORNOGRAFI.

Vår visdom etsas fram i all sin skönhet när vi på alla sätt söker finna ut sanningen om varför fröken Sorgfröken är så orolig över att ...

Genom att låta oss bli lurade blir vi lurade in i ny kunskap. (Om detta kunde Kierkegaard orera i timtal, om den indirekta metoden, och om hur författaren var i tjänst åt envar.)

Men hemligheten om Människan, hemligheten om livet och om en själv, den avslöjas inte av författaren alldeles gratis och smärtfritt. Författaren vill ha betalt. Ingen vet vad litteratur är, vad som är pornografi och vad som är verkligt. Nej, allting i livet är mycket för krångligt för att man skall kunna veta det.

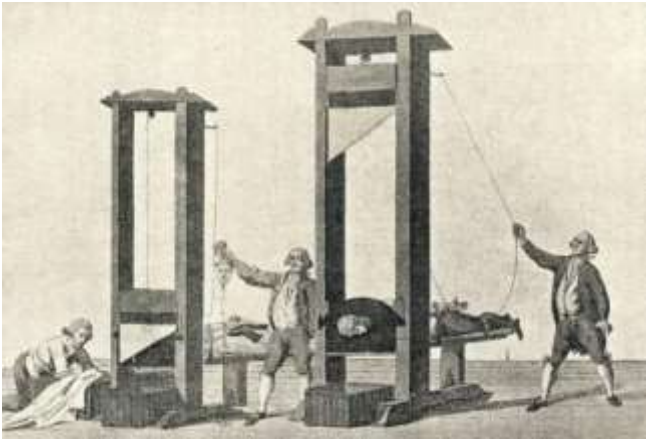
Från den gode läsarens sida fordras det alltså, med andra ord, en viss slags masochism. Som god läsare måste man tillåta författaren att hålla en på sträckbänken, plåga en lite med ovissheter och orimligheter och lura ut en på det osannolikas tunna is i det absurdas vinter-storm, och omsvept av tvivlets snörök kommer man sedan som läsare blott sent i den djupaste nattens timmar fram till de sista sidornas prunkande trädgård, där man slutligen kan somna in i den oväntade upplösningens opiedoft och efter det man som i ett kärleksrus låtit sig omfamnas av författarens ljuvliga ben.

Jojo, säger ni. "Det förstår sig. Förstås. Jag inser ju det. ", säger ni. "Men varför," säger ni då, Sorgfröken,"

VARFÖR, skall vi ÄNDÅ HA all denna pornografi?" Jo, förstår ni. Så HÄR kan det vara:

"Vi har att förhålla oss till två magnifika Sfärer. Den ena är verkligheten. Den andra är drömmen. Någon Tredje finns inte!! För att förhålla oss till dessa sfärer har vi en **Fantasm**, som vi kallar Vårt Sinne. Nå, för att stå ut med denna fantasm, och dess produkter, har nu de mer torftiga sentimentala människor sina Myter, som de skapar. Religiösa eller historiska myter. Det dumma med myter är att de egentligen inte är någonting. De mer blomstrande, pigga och modiga människorna, de har Ironi därför inga myter, men Ironi med vilken de handskas med Fantasmen. Samtidigt är myter något alldeles påtagligt. Myter är som galgar, i vilka människor hängs.

MYTEN SOM GALGE



STOR ELLER LITEN MYT. Kan vara just lika farlig.

Ironi är det levande sättet att handskas med den mänskliga sinnesfantasmerna, medan myten är det döda och erbarmliga sättet. Myter låser fast, litteratur befriar. Och så har vi då den litteratur, vars syfte efterfrågas. Den levande och kämpande litteraturen är ironiens högsta stadium. Det är med litteraturen som vi i ironiens namn bekämpar de mörka sidorna hos Fantasmerna och ser oss om efter allt gott vi kan ha med oss på färden tillsammans med alla Fantasmens följeslagare, följer och belackare.

Så kunde till exempel ingenting vara mer felaktigt än att juxtaposera myt med fakta. Motsatsen till myt är inte alls fakta, men i själva verket just Ironi. Det är i själva verket ett listigt drag det där att man, när man sysslar med myter, kan kontra gentemot den som är skeptisk till myten och säga, raljerade: "Är det bättre med fakta då?", medan den frågande i det samma är fullständigt viss om att några fakta aldrig nånsin går att uppbringa. Så kan mytproducenten fortsätta med sin myt.

Man måste inse att INTET är lättare än att producera en myt. Myter producerar nästan sig själv. Om Artificiell Intelligens skulle sättas in på att producera myter, så skulle den troligen finna att den redan har gjort det.

Man kan över huvud taget knappast ställa en fråga om tillvaron och om de övergripande skeenden man observerar runt omkring sig utan att man, i hypotesform, framkastar en myt. Det är bara det att hypotesformen snabbt faller bort, och ens egen tankeprodukt antar istället, lätt och kvickt, formen av en myt.

Somliga bilder av verkligheten tjänar vissa syften, andra verklighetsbilder tjänar andra. Utan bilder av

verkligheten klarar vi oss inte. Och man kan inte utöva makt över andra, utan att anspela på en verklighetsbild. Denna verklighetsbild är i nära nog 100% av fallen byggd på en myt.

Alla våra verklighetsbilder är mytiska, eftersom helhetsbildens FORM är myten. Detaljens FORM är faktauppgiften.

Sätt en hopar människor i en dalgång, och låt dem vara där, och strax skall de ha byggt sig ett samhälle, skapt ett eget språk, en egen kultur – med egna myter. Snart vajar en egendomlig flagga från en stolpe, och en ny nation har fötts med nya nationalmyter.

Som Einstein hävdade: "Nationalismen är mänsklighetens mässling. En barnsjukdom."

En annan motsats till myt, än ironien, som någon gång kan framställas, är humorn. Alla löjliga myter, moderna eller klassiska, råkar då och då ut för en parodi eller satir, eller rent av raa skämt.

Detta är myten beredd på. Ty humorn har ju så gigantiska svagheter, att mytens företrädare aldrig behöver bli det minsta oroliga beträffande mytens överlevnad. Ty Humorn lider av samma svaghet som myten. Den är OCKSÅ totalitär, humorn. Den ställer mot myten just HUMORISTENS synvinkel, och denna kan man visserligen ett kort slag njuta av, som en tillfällig lindring, men i längden kommer ju inget av humorn, eftersom humorn aldrig uppmuntrar till något självständigt tänkande. Humorn riktar tvärtom allt ljus mot humoristerna själva.

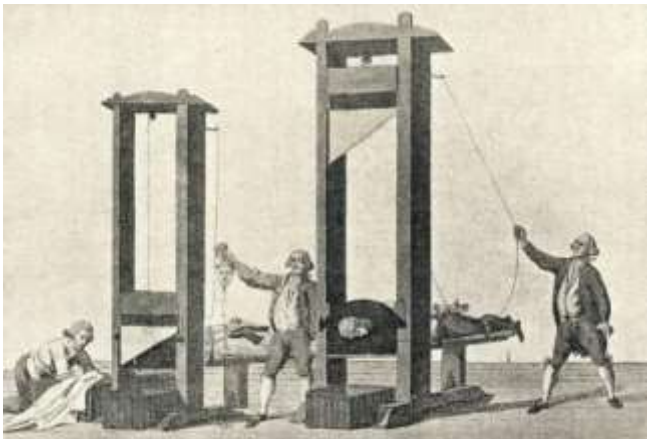
Så är alltså inte bara myten en stock-konservativ uppfinning. Även de som hänvisar till fakta är stockkonservativa, eftersom de vet att myten nästan alltid är konstruerad så, att det just i det fall, där myten

arbetar, om människans ursprung, om makten, om all sorg och all blodspillan, inte finns fakta.

Sen är också humorn konservativ. Aldrig har något uppfunnits som så bevarat status quo som just humorn. Humorn överser egentligen med allt. Efter man har skrattat går man med på praktiskt taget att bli halshuggen frivilligt.

Men ANNORLUNDA är det med ironin. Ironien ställer i fråga ALLT. Ironien är på sin vakt. Ironien tolererar inget översitteri, inga hänvisningar till fakta som inte finns. Ironien är den enda, och den mest fullständiga vakten mot all myt, och alltså mot all konservativ makt, allt maktmissbruk och all dumhögfärd och all sann och falsk pretentiositet.

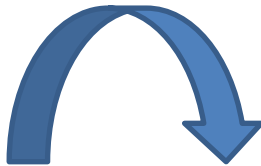
IRONIN SOM GALGE FÖR MYTEN



Stor eller liten ironi? Kan vara just lika farlig!

Endast två sätt finns att hantera sinnets Fantasmer, det vi förnimmer av den värld som vi oförskyllt har hamnat i: MYT eller IRONI. Observera inte myt OCH ironi. Ty Myt och ironi avskyr varann som pesten. Myt ELLER ironi. Vad väljer ni?

"Tror ni på det själv att tillvaron är en Fantasm?", frågar ni då, fröken Sorgfröken. Och på det måste jag hosta jakande. På det sättet ställde Sorgfröken den enklaste av alla möjliga frågor, men samtidigt givetvis den svåraste. Svaret på en fråga om tillvaron är en fantasm måste ju bli indirekt. Och en sådan indirekthet, och en av de bästa, det är just berättelsen, fiktionen, litteraturen, romanen.



©Kaj Bernh. Genell 2022